

BARTHA DÉNES: A ZENETÖRTÉNET ANTOLÓGIÁJA. I. (Magyar Kórus.)

«A zenetörténet kézikönyvei» c. sorozat második kötete is, hasonlóan az első kötethez, — Szabolcsi Bence: *A magyar zenetörténet kézikönyve* c. munkájához — szöveg és kottarészből áll. A kottarész jól válogatott példákkal mutatja be a zene fejlődését 1750-ig, Johann Sebastian Bach haláláig; a szövegrész pedig ezekhez a példákhoz ad — minden kottához külön-külön — kitűnő magyarázó jegyzeteket, melyek közül nem egy egészen hatalmas, tanulmányoknak való anyagot sűrít magába.

A munkának úttörő jellegét kell különösen hangsúlyozni: Bartha műve nemcsak magyar, de világviszonylatban is egyedülálló alkotás. Nekünk eddig — mint ismeretes — még csak hasonló könyvünk sem volt; a külföldön használatos ilyen természetű munkáknál pedig azért jobb, mert modernebb módszerek alapján készült (többszólamú zeneművek közlésénél nem használja az eddig megszokott, zongorára átirrt formát, stb.). Éppen ezért nagy bel- és külföldi elterjedtségre, sikerre számíthat, bár az utóbbit megnehezíti, hogy a sajátos magyar viszonyok figyelembevételével készült (a klasszikus vokálpolyfónia anyagából keveset közül, stb.).

A munka vitathatatlan nagyszerűsége mellett néhány — kétségtelenül lényegtelen — tökéletlenség is akad a kötetben. Elsősorban egy-két, bár szokatlanul kevés! sajtóhiba (a 23. példa 27. ütemének tenorszólamában *d*¹ helyett *e*¹, stb.); de különösen zavaró a módosítójelek következetlen alkalmazása (105. példa, 49. ütem, stb.). Ezeket a hibákat, természetesen, a második kiadásból el kell hagyni.

A Zeneművészeti Főiskola hallgatóinak készült ez a munka, tehát elsősorban a szakembereknek szól. Van azonban egy jellegzetessége, ami lehetővé teszi a nagyközönség figyelmének a felkeltését is, mégpedig az, hogy kitűnő társas-muzsikálási kézikönyv. S mivel a régi muzsika legremekesebb darabjai nem kívánnak nagy előadási technikát, azért az ifjúság is — a zenét nem hivatásszerűleg tanuló ifjúság is — használhatja, egyúttal bevezetést kapva a klasszikus kamara-zene világába. Társas összejöveteleken

Bartha könyvének példáit muzsikálni egyike a legtanulságosabb és legszórakoztatóbb foglalkozásoknak.

Ö. L.

MOLNÁR ANTAL: AZ ÚJ MUZSIKA SZELLEME. (Dante.)

Mindenekelőtt: *Az új muzsika szelleme* nemcsak zenei, hanem a legnemesebb értelemben vett szellemtudományi munka, mondanivalói túlterjednek a szakemberek, sőt még a kérdés iránt érdeklődők körének egyelőre meglehetősen szűk csoportjára is. Éppen ez adja meg nagy jelentőségét; az, hogy a *szaktudósi szigorúság és pontosság megőrzésével bele tudott merülni a legmélyebb szellemtudományi problémák tengerébe*, s dicséretet érdemlő bátorsággal igyekezett is a zavarban rendet és a homályban világosságot teremteni. Hogy milyen sikerrel, az már természetesen más kérdés. «In magnis et voluisse sat...» — idézi épp Molnár.

A modern zene felj. közeledő kutatók, érdeklődők, szakemberek, laikusok egyaránt érezhették és érezték, hogy az új muzsika szinte a kiismerhetetlenségig bonyolult, szerzők szerint más-más arculatot mutató, egységes stílus nélküli zene. A nagyon tág tartalmú «modern» fogalmon kívül lényegében semmiféle stílus kategória nem alkalmazható rá olyan értelemben, mint a multszázadi zenére a «romantikus» vagy a mégelőbbi muzsikára a «klasszikus» jelző. «Mintha nem is közönséges stílusváltással állnánk szemben, hanem valóságos ártékeléssel» — írja a modern zene egyik kiváló magyar kutatója, Szöllösy András. De további fejtegetéseiben ő is elveti ezt a lehetőséget és az új muzsikát úgy tekinti, mintha az eddigiek természetes továbbfejlődéséből keletkezett újabb stílus lenne. S megállapításai szerint erre az újabb zenére a «prélogikus» stílusjelző alkalmazandó, mint olyan, mely magába foglalja a modernnek különféle törekvéseit, *Stravinszkij* és *Krenek* zeneszerzői elgondolásait éppúgy, mint *Kodályét*. Bármennyire is eltérő tehát zenéjük, mindegyik ugyanabból a primitív-prélogikus gondolkodási formából születik.

Ez az elmélet azonban nem oldja meg kielégítően a problémát. Alaposabb vizsgálódás után legalább két pontban megtámadható: egyrészt a

szükségesnél lazábban kezeli a modern zene fogalmát. Szerinte *Prokofjev* és *Krenek* ugyanolyan modern, új zenés komponál, mint *Honegger*, *Hindemith*; másrészt pedig következetesen csak a zene alakulásáról beszél, kiszakítva azt nemcsak a gazdasági és társadalmi fejlődésből, de még a párhuzamos szemleli mozgalmakból is.

Ezzel szemben Molnár könyve szűkebb értelmezését adja a modern zenének — szerinte igazán csak *Bartók*, *Honegger*, *Hindemith*, *Kodály* (nem *Stravinszkij*, *Prokofjev*, *Krenek*) zenéje új; — ezenfelül figyelembe veszi a szellem fejlődésének általában, a zene fejlődésének különösen gazdasági, társadalmi háttérét is.

Könnyen érthető tehát, hogy Molnár munkájának főproblémája az új muzsika és a régebbi korok zenéjének viszonya, azaz annak kérdése, hogy a modern zene valóban csak egyszerűen újabb stílus-e, vagy pedig teljes átértékelés következményeként létrejött radikálisan új, minden eddigőtől lényegében különböző képződmény. Molnár az utóbbi mellett dönt: szerinte az új muzsika nem az eddigiek továbbviteléből keletkezett újabb stílus, hanem teljes elrugaszkodás mindattól, ami az eddigi közösség, szokás és ízlés keretein belül még elviselhető. «És pedig nem épp a romantikus kor beidegzettségétől szakadtunk el, — mondja tovább — hanem az eddigi európai művelődés egészétől, — nem technikailag, nem formálisan, nem elnevezésekben, nem módozatokban, hanem lelki alapokban és irányban». Ennek oka szerinte az, hogy az emberiség új kultúra, helyesebben világforguló küszöbén áll, s a zene is kifejezője, előre megmutatója a hatalmas változásnak.

Nagyjában ez lenne Molnár Antal tanításának lényege, s egyúttal az új zene legfontosabb problémája is.

Ö. L.

SONKOLY ISTVÁN: KODÁLY.
(Tanügyi Könyvesbolt, Nyíregyháza.)

Irodalmunk ismer ugyan már két kitűnő Kodály-monografiát, Molnár Antal és Szöllősy András jeles dolgozatát, a tudós Sonkoly István tanulmányának megjelenése azonban mégis okolható, sőt hézagpótló jellege miatt kiadása a legnagyobb mértékben helyeselhető. Molnár és Szöllősy könyve

ugyanis szigorúan tudományos munka s így nem a nagyközönségnek készült: az előbbi tanulmányozását nehézkesé teszi a szokatlanul és feltűnően sok idézet, az utóbbinak pedig problémái esnek túlságosan messze a nagyközönség érdeklődésétől. Ezzel szemben *Sonkoly műve a legkitűnőbb népszerűsítő könyv* — feladata megoldására kiválóan alkalmas — ez adja meg fő jellegét, s teszi egyben úttörővé is. Nagyon természetes, hogy nem kevés új eredményével a tudományt is gazdagítja; így például különösen figyelemreméltó a Mester harmonizálását analízis fejezete.

A szerző Kodály-tanítvány. Legalábbis annyit jelent ez, hogy feltétlen híve és propagálója Kodály törekvéseinek, elgondolásainak, melyekből többek között az is következik, hogy egyrészt nem ködös esztétizáló, hanem módszerében egészségesen pozitívista, másrészt pedig, hogy kellő komolysággal boncolja a problémákat, hogy munkája sehol sem válik népszerűsítő gűgyögéssé. Mindez könyvének egy bizonyos, magas színvonalat biztosít; örvendetes például a Seprődíróról írott rész komolysága. Méginkább a Bartók—Kodály zene lényegbeli különbségeit fejtegető és bizonyító fejezet alapossága.

Munkája színvonalán belül azonban akadnak hibák. Elsősorban: vannak kevésbé sikerült részeit. Például Kodály zenéjének általános jellemzése igen keveset mond, viszont erőltetettnek hat. Másodsorban: egyes megállapításai vitathatók. Azt írja egy helyt például, hogy «Kodály a magyar falu dalkincsét dolgozza fel», majd másutt: «Kodály melozsa a magyar népzeneből fakad». Ez — a Mester alkotásainak egészét nézve — nem egészen így igaz. Sonkoly is érzi ezt, később módosít is: «Kodály kifejezetten magyar zenét alkot.» Ugyanez a szemlélet mondatja vele a 41. lapon Kodály II. vonósnégyesének I. tételéről, hogy «talán ez az egyetlen Kodály-mű, mely nem népi gyökerű.» Rögtön, a következő lapon, megcáfolja ezt, ugyanezt állítva a *Valsette* c. zongoradarabról. A különös ellentmondás oka Sonkolynak az a vitatható helyességű törekvése, hogy a Kodály-muzsikát szinte teljesen a népzeneből igyekszik magyarázni. Harmadsorban: egy-két rész kiegészítésre, módosításra szorul. Ilyen például a Vikár Béláról szóló bekezdés. Vikár